

Abordarea creativității prin alternative educaționale

prof. înv. preșc. Niță Carmen

Creativitatea a fost și este cea care a împins ființa umană dincolo de propriile limite fizice și mentale, a forțat-o să descopere noi căi și posibilități, să devină ceea ce este astăzi, să-și valorifice potențialul imaginativ ca mai apoi să se folosească de produsele muncii sale.

Idealul educațional al școlii moderne românești vizează formarea personalității autonome și creative, capabilă să anticipeze viitorul, să transforme prezentul și să rezolve situațiile problematice alături de ceilalți.

Termenul “creativitate” provine din verbul latinesc “creare” care înseamnă “a zămisli”, “a făuri”, “a crea”, “a naște”, toți acești termeni referindu-se atât la procesul ca atare cât și la rezultatul nou, inovator.

Procesul de creație fie el cel zilnic, cel apărut inopinant sau planificat în viața cotidiană, fie cel inclus intenționat în procesul de predare-învățare-evaluare, presupune câteva etape obligatorii conștientizate sau nu. Acestea sunt:

- perioada preparatorie, în care se adună informații, se fac observații, se delimitează problema, se schițează un plan general;
- incubajia, răstimpul de durată nedeterminată în care se fac eforturi și încercări pentru găsirea unei soluții noi la problema ivită,
- iluminarea, momentul în care apare sau este dezvoltată îndeajuns Soluția, astfel încât să conducă la rezultatul așteptat, propriu situației date;
- verificarea necesară pentru eliminarea eventualelor erori sau lacune.

Creativitatea este influențată și de cultură, în condițiile în care aceasta oferă soluții gata elaborate, prestabilite pentru majoritatea problemelor vieții. Copilul poate și trebuie să se bazeze pe experiențele rasei sale și să le folosească drept bază pentru procesele și proiectele sale creative. Alți factori favorizanți sau inhibitori, după caz sunt cei psihici, sociali, culturali, socio-economici, dar mai ales cei biologici.

S-a demonstrat prin studii de specialitate că procesul creativ este educabil, un rol major avându-l educatoarea în dezvoltarea acestei aptitudini.

Un cadru didactic creativ oferă posibilitatea unei învățări autoinițiată, o atmosferă neautoritară care îi îndeamnă pe copii să învețe suplimentar și încurajează procesele gândirii creative. Îi îndeamnă pe elevi să caute noi conexiuni între date, să asocieze, să-și imagineze, să găsească soluții la probleme, să facă presupuneri, să emită idei, să le perfecționeze singuri, dar mai ales împreună cu ceilalți.

Un educator creativ permite copiilor să-și asume riscuri și eșecuri, încercări repetate chiar și acelea despre care știe din propria experiență că vor fi sortite eșecului, să-l încurajeze să combine materiale și noțiuni într-un mod inedit.

Cadrul didactic creativ va ști cum să folosească favorabil potențialul întrebărilor și al conversației euristice, cum să stârnească interesul și imaginația.

Fiecare act creativ debutează cu întrebări: “ ce îmi trebuie?ce aş putea face cu..?din ce aş putea realiza?, de ce să fac/trebuie?de ce e /nu e bun? ce folosesc deja?”, etc.

Această chestionare conduce mai întâi la explorarea și exploatarea propriului psihic, apoi a mediului ambiental imediat sau extins, dezvoltă curiozitatea și o stimulează.

În activitatea mea didactică am învățat să mă folosesc de orice oportunitate care poate conduce la o activitate inovatoare, stimulativ-creativă, fie că nucleul îl constituie o întrebare, o observație, un material nou achiziționat sau chiar găsit în drum spre gradiniță. Toate acestea le creează copiilor plăcerea și interesul de a participa la activități, iar de aici la încurajarea propriilor descoperiri nu mai e decât un pas pe care preșcolarii sunt încurajați și susținuți să-l facă.

M-am folosit de ambalaje reciclate, de frunze și conuri de brad, de dischete demachiante și chiar de zapadă, de absolut tot ce am considerat necesar ca să-mi ating obiectivele educaționale propuse.

S-a demonstrat prin studii de specialitate că educatorii cu o înaltă motivație creatoare și cu o mare curiozitate intelectuală transmit prin actul educațional aceleași calități și celor educați de ei.

În ceea ce privește metodele, modernizarea învățământului permite educatorului să le folosească pe cele mai diverse, inovatoare, pe care le consideră necesare, astfel încât scopul și obiectivele educaționale să poată fi atinse, fără însă a periclita în vreun fel, fie și în cel mai mic grad integritatea fizică, intelectuală sau spirituală a copilului.

Și, cu toate acestea, ne întrebăm firesc de ce creativitatea nu-și găsește încă un loc de cinste în obiectivele educaționale românești, altul decât cel ideologic.

Răspunsul îl putem găsi fie în lipsa materialelor, a timpului educațional, în programele școlare mult prea încărcate și axate încă pe conținuturi impuse, învechite, în dezinteresul și oboseala moral-fizică a cadrelor didactice, dar mai ales în limitele impuse profesorilor de persoanele cu vechime și mai multă experiență în domeniul didactic, de superiori care nu pot concepe “abateri” de la programă sau proiecte standard de lecție. Astfel că, deși la modul ideologic, aspirațional se solicită cadrelor didactice să încurajeze și să valorifice potențialul lor creativ și pe cel al copiilor pe care îi educă, în realitate, toate aceste idei se lovesc de o mare barieră, cea a conservatorismului, birocrăției și a doctrinelor pedagogice învechite care retează elanul și inhibă viziunea creatoare despre procesul educațional al tinerilor aspiranți și entuziaști pedagogi.

Trebuie să avem în vedere și faptul că, dacă folosim metode inedite care să potențeze spiritul creativ al copiilor, va trebui, în egală măsură, să respectăm și să apreciem produsele acestor procese: ideile și compozițiile născute din efortul creativ.

În situația în care suntem nevoiți să aducem critici acestor creații, nu trebuie să uităm, în primul rând, că ne adresăm spiritului și psihicului fragil al unor copii aflați în plin proces de formare a propriilor personalități și atunci va fi nevoie să facem apel la tact pedagogic, diplomație, empatie, să analizăm și evidențiem aspectele pozitive, iar pe cele negative să le prezentăm astfel încât să poată da naștere unor alte posibile idei inovatoare.

Evaluarea pedagogică a creativității poate lua, în funcție de context, trei forme: cea obiectivă, cea funcțională și cea care pune accent pe aspectele pozitive, cu sugestii pentru îmbunătățirea celor mai puțin reușite; evaluarea amânată (brainstormingul) și neevaluarea când se renunță la ea, cazul cel mai puțin indicat pentru că, de cele mai multe ori, o critică negativă, transmisă în termeni empatici și accesibili este de preferat unei atitudini aparent de ignorare a rezultatului. Bineînțeles că nu trebuie neglijată autoevaluarea. Din punctul meu de vedere, aceasta este necesară fiecărui proces creativ, de învățare-evaluare, deoarece pentru a învăța să fii creativ, este nevoie mai întâi să-ți însușești și să practici constant autoevaluarea.

Un bun educator va cultiva această capacitate la copiii educați de el. Ei trebuie să învețe să aprecieze corect, să-și raporteze propriile producții la sistemul lui de valori, ca pe viitor să aibă curajul să-și susțină opinia în condițiile în care este necesar să-și argumenteze alegerea și să înfrunte atitudinea neînțelegătoare și ostilă a celor din jur.

Din punctul meu de vedere, pentru a preîntâmpina măcar o parte din aceste probleme ale implementării creativității în procesul educațional, scopuri precum cultivarea imaginației și originalității n-ar trebui trecute pe undeva printre obiectivele secundare ale activității, asta în cazurile fericite în care vor fi inserate, ci trebuie să fie trecute ca obiective principale, alături de educarea gândirii logice și a limbajului.

Este nevoie să combatem însăși tradiția pedagogică care împiedică educatorii să privească exercițiile de fantezie, de rol, altfel decât simple jocuri, fără consecințe serioase asupra dezvoltării intelectuale.

Comportamentul creator este cel mai complex, mai puțin deslușit de studiile de psihologie ale personalității, cel care se poate manifesta deopotrivă atât la cele mai fragede vârste cât și în perioada senectuții, care se manifestă în absolut toate domeniile vieții psiho-social-cultural-economice și, totodată, forța motrică a civilizației umane care o face să fie ceea ce este.

Creativitatea este esența umanității.

Bibliografie:

1. Crețu Tinca, (2009), Psihologia vârstelor, Editura Polirom, Iași
2. Cameron Julia, (2013), Cum să cultivi creativitatea copiilor, Editura Polirom, Iași
3. <http://www.desprecopii.com/info-id-11891-nm-Cum-incurajam-creativitatea-copiilor.htm>
4. Ateliere Montessori și activități relaxante și educative cu copiii mei. 52 de săptămâni creative pentru părinți și copii, (2016), Editura Litera, București.